

BØRNE LIV OG LÆRE PLANER

I en tid med ændringer og nye krav i det pædagogiske univers, såvel i børneinstitutioner som i pædagoguddannelsen, har Peter Clausen skrevet en ny bog om børneliv og læreplaner.

Bogen præsenterer sig som en brugsbog til bl.a. forældre, pædagogstuderende, pædagoger og psykologer – en hjælp til afklaring af, hvordan teori og praksis kan belyse hinanden ved virkeliggørelsen af de pædagogiske læreplaner. Som en psykologi(sk) bog er den også et aktuelt billede på en måde at indtænke psykologisk viden på i forhold til pædagogisk praksis.

Forholdet mellem teori og praksis, psykologi og pædagogik, læring – eller undervisning? – i børnehaven, videnskabs- og dannelsesteori omsat til børnehøjde, hvor lille Anna prøver at lære at kravle på trapper eller lyne lynlåsen, er et vanskeligt felt at bevæge sig i. Hvad betyder dannelsessigte og grundlæggende menneskesyn for planlægningen? Hvordan finder man sit stæsted som institution og implementerer det i praksis? Hvordan kan man evaluere, uden at det enkelte barn kan opleve at "dumpe" i børnehaven?

Her er det godt med erfarne folk til give et bud på en fagligt begrundet sammenhæng. Bogen kan læses på to planer: En udfoldelse af forfatterens eget stæsted og implementering heraf og inspiration til, hvordan andre ud fra hver deres sammenhæng kan gøre tilsvarende. Fremstillingen krydres med eksempler på læreplanstænkning fra ind- og udland og små praksisfortællinger fra institutionernes hverdag, bl.a. fra filmen "Kan man spise huller" (Bjerre, 2004) udarbejdet i tilknytning til et udviklingsprojekt i to vuggestuer.

Det gode børneliv

At virkeliggørelse af den pædagogiske

Anmeldelse af ny bog, som bidrager til at afklare, hvordan teori og praksis kan belyse hinanden ved virkeliggørelsen af de pædagogiske læreplaner.

læreplan ikke må ske på bekostning af det gode børneliv, er et grundsyn i bogen. Børnelivet har egenverdi, herunder børns leg, som ikke skal reduceres til middel for læring. I Serviceloven og bekendtgørelsen hertil lægges da også op til at styrke børns alsidige personlige udvikling, herunder selvfølelsen, og til et bredt læringssyn, hvor de voksne både skal støtte og udfordre børnenes læring, som børnene samtidig selv ses som medskabere af.

Hertil kommer omsorgsopgaven, som vist her i eksemplet, hvor en pige ønsker hjælp til at lukke en lynlås: "Pædagogen trækker ikke blot lynlåsen op på en omsorgsfuld måde, men opfordrer til, de hjælper hinanden. Samtidig med at lynlåsen trækkes op, indgår pædagogen i dialog med Benedikte på en selv værdsiggivende måde. Det medfører, at Benedikte til sidst selv trækker lynlåsen helt op." (Bjerre m.fl. 2004, i: Clausen, 2005, s. 25).

Ifølge Peter Clausen kan læringsbegrebet ikke erstatte udviklingsbegrebet. Han skelner mellem en læringsfikseret pædagogik, hvor læring ses som centrum for det pædagogiske arbejde, og en trivsels- og udviklingsorienteret pædagogik, hvor man medtænker både iagttagelige og ikke-iagttagelige udviklings- og lærepro-

cesser og børns relationer og livsvilkår. Dette læringssyn indebærer inddragelse af både barneperspektivet og voksenperspektivet og en balance mellem børns selvigangsatte handlinger og voksenigangsatte pædagogiske aktiviteter – her knyttet til begrebet "positiv læring". Hvis balancen forrykkes, kan det resultere i "negativ læring" for børnene, fx tillært hjælpeløshed ved for meget voksenstyring eller en følelse af betydningsløshed, ved for lidt voksenstyring eller kontakt. (ibid. s. 44)

De psykologiske begrundelser for sit lærings- og udviklingssyn hentes især i Daniel Sterns teori og Epsteins humanistiske teori, som bl.a. beskriver barnets behov for at bevare et positivt selv værd og udviklingen som dynamik mellem vækst, udfordring og at bevare stabiliteten og undgå angst (uddybes i "Anvendelse af nyere psykologi", Clausen, 2004). En samfunds(-kritisk) vinkel inddrages via Giddens, Bourdieu og Habermas.

Glade børn lærer bedst

Mest interessant oplever jeg afsnittet om neuropædagogik, læring i neurologisk perspektiv, herunder betydningen af udvikling af opmærksomheden og flow for børns trivsel og udvikling.

Læring er i dette perspektiv noget, vi

naturligt søger, idet hjernen hele tiden omorganiserer sig for at skabe mening og orden (ibid. s. 72) i en vekselvirkning mellem søgen mod det kendte og trygge og det ukendte – stimulation – her knyttet an til Epsteins teori. Interessant er også beskrivelsen af det limbiske system som "hjernens neurofysiologiske jeg" og den rolle, det spiller for "mulighedsskyen", dvs. evnen til kreativitet og til at lege med tanker og iagttagelser. (Bergstrøm 1998, Clausen, 2005 s. 74). Læring sættes også i relation til hemisfærespecialisering og kønsforskelle.

Flow: betegner "den tilstand, hvor mennesket på en selvforbyggende måde er fuldstændig involveret, fokuseret og koncentreret i en aktivitet." (ibid. s. 88). Peter Clausen foreslår at sigte mod flow-tilstande ved virkeliggørelsen af læreplanerne. Når barnet er i en flow-tilstand, er muligheden for trivsel og udvikling optimal. Højt selvverd indvirker på kompetencen til at foretage selvstændige valg, hvilket kan befordre flow. Muligheden for, at flow-tilstande kan opstå, kan også øges ved, at pædagogen "har øje for mere end aktiviteten", bl.a. ved at understøtte børnenes fælles opmærksomhed: "Under rytmikforløbet gør et barn spontant opmærksom på, at der kommer en lastbil uden for det store vindue i fællesrummet.

En af pædagerne støtter denne spontane opmærksomhed, så den udvikler sig til fælles opmærksomhed, som pædagogen leder med udgangspunkt i børnenes oplevelser." (Bjerre m.fl. 2004, Clausen, 2005, s. 94).

Videnskabsteori i børnehøjde

Neurovidenskaben kan udvide forståelsen af processerne i hjernen, men sætter ikke alene dagsordenen for det pædagogiske arbejde – hjernen udvikles i dynamik med omverdenen (ibid. s. 79). I et afsnit om videnskabsteori beskrives det, hvordan forskellige videnskabsteoretiske positioner og metoder hver især kan bidrage til at belyse det pædagogiske felt, alt illustreret ved konkrete eksempler fra institutionens hverdag. Forfatteren taler for undgåelse af ekstreme positioneringer og vægter praksisforskning og -erfaring på linje med den teoretiske tilgang, idet han advarer mod såvel teoreticisme som prakticisme:

"Vi kan tilføje det pædagogiske arbejde nye muligheder, når den erfaringsbaserede viden kombineres med den videnskabelige viden." (Clausen, 2005, s. 122)

Planlægning af pædagogisk arbejde må desuden ske på baggrund af klargøring af egne værdier og overvejelser over menneskesyn og dannelsessigte:

"Denne bogs dannelsessigte gør op med værdirelativismen, der i værste fald kan betyde rådvildhed og handlingslamelse hos børnene. Dermed kan også markedskræfterne overtage styringen af deres livsudfoldelser." (ibid., s. 120).

Flerdimensional evaluering

Evaluering beskrives ud fra en bred lærings- og evalueringsforståelse og et helhedsperspektiv på børns udvikling, frem

BOGDATA:

Peter Clausen: "Børneliv og læreplaner", Academica, Århus. 2005. 180 sider. 225 kr.

for et isoleret fokus på enkelte færdigheder:

"Når snævre færdighedsmål såsom det at kunne tælle fra nul til ti skrives ind i en plan, så indebærer det nemlig, at alle børn vil blive målt efter, om de kan det samme på et bestemt tidspunkt, hvilket vil betyde, at nogle børn kan "dumpe" allerede i daginstitutionen." (Lind 2004, s. 11, i Clausen, 2005, s. 142)

Meget brugbart præsenteres Hiim & Hippe's didaktiske model, baseret på relationstænkning, her i revideres form – omfortolket til pædagogarbejde med fokus på proces og udvikling.

Afslutningsvis præsenteres en generel model som inspiration til den enkelte institution i arbejdet med at formulere en pædagogisk teori og praksis.

Bogen styrke er, at den kommer hele vejen rundt om emnet i et forståeligt sprog, illustreret ned til børnehøjde med praksiseksempler.

Den giver et billede af kompleksiteten i dette felt og et bud på, hvordan man kan arbejde med det, holde tungen lige i munden og undgå de risici og faldgruber, som bogen så klart ridser op. Den er en velkommen studiebog i en tid, hvor psykologi i en kommende pædagoguddannelse er støttfag til/en del af pædagogikken og må indtænkes gennem et didaktisk perspektiv. Illustreret ved at psykologisk teori nu, fx i kap. 10 præsenteres under afsnittet "pædagogiske tænkere" (men tiden er ikke til "fag-fundamentalisme"!).

Bogen går mere i bredden end i dybden og kan med fordel suppleres med "Anvendelse af nyere psykologi" (Clausen, 2004), hvor de psykologiske teorier udfoldes nærmere. Uden tvivl vil også praktikerne have stor glæde af bogen, med tilhørende arbejdsmodeller og eksempler fra institutionernes hverdag.

Ruth Thygesen